

Európával halok meg - avagy érdemes-e könyvet írni az ellenforradalomról?

Nyirkos Tamás

A konzervativizmus történetírásának egyik – máig is élő – toposza az angolszász és a kontinentális konzervativizmus szembeállítása. Az utóbbin belül különösen a francia ellenforradalom egyes szerzőivel kapcsolatban merül fel újra és újra, hogy egyfajta szélsőséges, obskurantista, a modern világ egészével szemben értetlen álláspontot képviseltek, amely közelebb áll a modern jobboldali radikalizmusokhoz, mint az „igazi” konzervativizmus méltóságteljes hagyományához. Habár az elmúlt évtizedekben könyvek sora tett kísérletet arra, hogy eloszlassa a hasonló tévhiteket, kimutatva a francia ellenforradalom sokszínűségét, mérsékelt oldalát, sőt egyfajta arisztokratikus liberalizmusát, illetve kapcsolódását a brit és az európai hagyományhoz, a szélesebb közönségben (beleértve ebbe a szakmai közönséget is) még mindig érezhető idegenkedés övezi. Ennek okait elemezve az előadás azt a hipotézist fogalmazza meg, hogy a francia ellenforradalom valódi arcának megismerésére talán nincs is szükség. Aki a francia forradalmat ma is igazodási pontnak tekinti, annak biztosan nincs, hiszen a forradalmi erőszak relativizálását nagyban segíti az ezzel szembeállítható, hasonlóan erőszakos ellenforradalmi jobboldal mítosza. A radikális jobboldalinak szintén nincs, hiszen ő éppen a mérsékelt, „puha” konzervativizmussal szemben keres alternatívát a harcos, következetesen antimodern ellenforradalomban. Végül pedig a mérsékelt konzervatívnek sincs, mert ő saját pozíciójának definiálásához talál támpontot a hozzá képest szélsőséges állásponttól való elhatárolódásban. Az ellenforradalom mélyelemzése tehát politikai haszonnal aligha jár, és legfeljebb elméleti értékkel bír; de ez utóbbival is csak azok számára, akik Európa akkori és mai válságának inkább a leírását mintsem a megoldását keresik benne.